

Kosovos etniska motsättningar

Relationen mellan serber och albaner under UNMIK:s styre

Daniel Kristoffersson
David Paulsson

Abstract

1999 auktoriserade FN:s säkerhetsråd fredsinsatsen där UNMIK fick mandat att politiskt administrera och bygga upp provinsen Kosovo. Vår uppsats syftar till att studera de etniska motsättningarna mellan kosovoalbaner och serber i Kosovo under UNMIK:s styre och även att studera UNMIK:s hantering av motsättningarna samt de båda gruppernas förhållande till UNMIK. Vi gör detta genom en beskrivande fallstudie som främst inriktar sig på vetenskapliga artiklar och rapporter. Vi granskar hur de etniska motsättningarna har fått negativa konsekvenser för freden i Kosovo. Det har bildats en partition mellan de båda grupperna och etniskt motiverat våld har förekommit. UNMIK har inte lyckats få legitimitet bland befolkningen och vi menar att fredsinsatsen har misslyckats med att dämpa och eventuellt bidragit till att cementera de etniska motsättningarna. Vår undersökning av de etniska motsättningarna fördjupas genom att vi ansluter till teoribildningar om etniskt splittrade samhällen.

Nyckelord: Kosovo, etnicitet, fredsinsats, partition, legitimitet

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och problemformulering	1
1.2	Teori	1
1.3	Metod	2
2	Inledning	3
2.1	Resolution 1244.....	3
2.2	Fredsinsatsens utformning.....	3
3	Etniska motsättningar	5
3.1	Etniskt våld.....	5
3.1.1	UNMIKs legitimitet	6
3.2	Kosovos status.....	6
3.2.1	UNMIK och ”standards before status”.....	7
3.3	Kosovoserbernas partition.....	8
3.4	Kosovoalbanerna och UNMIK.....	10
4	Teoribildningar om etnicitet	12
4.1	Intractable ethnonational conflicts	12
4.1.1	Societal beliefs	13
4.2	Power-sharing.....	14
4.3	Institutionalisering av etnicitet	16
5	Slutsatser	18
6	Referenser	20

1 Inledning

Under hösten 1998 påbörjade serbiska styrkor en militär operation i Kosovo med syfte att sätta stopp för albansk gerillakrigsföring utförd av KLA (Kosovo Liberation Army), som hade målet att upprätta en självständig stat i den serbiska provinsen. Som svar på detta följde NATO-bombningar av serbiska mål för att tvinga tillbaka den serbiska operationen. Efter 78 dagars bombningar, mellan mars och juni 1999, drog sig de serbiska styrkorna tillbaka och operationen hade därmed tvingats till ett avslut. FN:s säkerhetsråd auktoriserade en fredsinsats vid namn UNMIK (United Nations Mission in Kosovo) som skulle inneha uppgifterna att styra och bygga upp det postkonfliktuella Kosovo.¹ För att få fred i landet behövdes de uppenbara etniska motsättningarna mellan serber och kosovoalbaner lösas.

1.1 Syfte och problemformulering

I denna uppsats presenteras hur de etniska motsättningarna har kommit till uttryck samt hur fredsinsatsens har försökt lösa dem. Vårt huvudsyfte med uppsatsen är alltså att belysa de etniska motsättningarna mellan serber och albaner i Kosovo. Till detta kopplar vi relevanta teoribildningar som introduceras nedan. Ett bisyfte är att beskriva vad fredsinsatsen har fått för konsekvenser för relationen mellan de etniska grupperna, samt dessa gruppers relation till UNMIK. Vår avsikt är därför att beskriva hur de etniska motsättningarna kommer till uttryck samt hur situationen i Kosovo förhållit sig under UNMIK:s styre och att göra en kritisk granskning av densamma. Vi kommer därför inte att på djupet redogöra för bakgrunden till de etniska motsättningarna och inte heller hur vi anser att situationen bör ha hanterats.

Vår frågeställning blir således: *Hur har de etniska motsättningarna mellan serber och kosovoalbaner kommit till uttryck i Kosovo under UNMIK:s styre, hur har UNMIK hanterat dessa och hur har de etniska grupperna förhållit sig till UNMIK?*

¹ Paris, Roland, 2005. *At War's End*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 213.

1.2 Teori

För att undersöka vår frågeställning kommer vi att ta hjälp av teoribildningar på området om etnicitet och konstitutionellt upplägg för etniskt splittrade samhällen. Mer specifikt utgörs dessa av teorin om ”intractable ethnonational conflicts” som presenteras av Daniel Bar-Tal och Nadim N. Rouhana och Lijpharts modell om ”power-sharing” som till viss del kommit att användas i Kosovo. I samband med den senare kommer vi att introducera olika perspektiv på etnicitet; primordialism och socialkonstruktivism.

1.3 Metod

Vi kommer att genomföra en deskriptiv fallstudie av etniska motsättningar i det postkonfliktuella Kosovo samt hur UNMIK har hanterat dessa. Vi kommer att göra detta genom att studera litteratur på området. Vi har främst använt oss av vetenskapliga artiklar och rapporter om Kosovo. Detta eftersom det finns betydligt mer skrivet om Kosovo i dessa medium än i böcker, beroende på ämnets aktualitet. Vi har även använt oss av ett originaldokument i form av en FN-resolution.

Vi kommer att studera problemet genom att först ge en introduktion till fredsinsatsen och därefter kommer vi att redogöra för relationen mellan de etniska grupperna och deras respektive relation till fredsinsatsen. Vidare kommer vi att ta upp teorier om etniska motsättningar för att något djupare belysa problemställningen. Slutligen kommer vi presentera våra slutsatser om de etniska motsättningarna och UNMIK:s hantering av dessa.

2 Fredsinsatsen

2.1 Resolution 1244

UNMIK sattes in i Kosovo efter mandat från säkerhetsrådets resolution 1244 som utformades den 10 juni 1999. UNMIK svarade för den civila grenen av fredsinsatsen. Den militära grenen organiserades av NATO (North Atlantic Treaty Organization) där mandatet gavs till KFOR (Kosovo Force). I UNMIKs mandat ingick bl.a. inneha den administrativa kontrollen över provinsen, bygga upp fungerande institutioner och slutgiltigt lämna över dessa till lokala aktörer efter att en politisk uppgörelse kommit till stånd.² Med andra ord blev UNMIK en typ av transitionsregering i Kosovo genom detta mandat.³

2.2 Fredsinsatsens utformning

I UNMIK fördelades ansvarsområdena mellan FN, OSCE och EU. FN tog rollen som interimregering och fick därmed all exekutiv och legislativ jurisdiktion, samt ansvaret för polisväsendet och juridiska ärenden.⁴ OSCE tilldelades uppdraget att bygga upp stabila institutioner och främja demokrati.⁵ Slutligen fick EU ansvaret för återuppbyggnaden av en infrastruktur och ekonomisk utveckling.⁶ Alla institutioner som innehade legislativa och exekutiva funktioner tillsattes av och var ansvariga inför SRSR (Special Representative of the Secretary-General). SRSR hade slutgiltigt bestämmanderätt över dessa organ.⁷ UNMIK etablerade år 2001 PISG (Provisional Institutions of Self-Government), vilket innefattar

² S/RES/1244 (1999), art 11(a – f).

³ Hehir, Aidan, 2006. "Autonomous Province Building: Identification Theory and the Failure of UNMIK", *International Peacekeeping*, vol. 13, no. 2, s. 202

⁴ Paris, Roland, 2005. *At War's End*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 214.

⁵ Narten, Jens, 2006. "Building Local Institutions and Parliamentarism in Post-War Kosovo: A Review of Joint Efforts by the UN and OSCE from 1999-2006", *Helsinki Monitor: Security and Human Rights*, vol. 17, no. 2, s. 145.

⁶ Paris, Roland, 2005. *At War's End*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 214.

⁷ Narten, Jens, 2006. "Building Local Institutions and Parliamentarism in Post-War Kosovo: A Review of Joint Efforts by the UN and OSCE from 1999-2006", *Helsinki Monitor: Security and Human Rights*, vol. 17, no. 2, s. 146 - 147.

Kosovos parlament, dess kommittéer, presidenten, premiärministern, regeringen, och högsta domstolen. Det var till dessa institutioner som UNMIK skulle överföra sina legislativa och exekutiva funktioner.⁸

Vid tiden då Serbien tvingats lämna Kosovo till följd av NATO-bombningarna hade albanerna konstruerat informella parallella administrativa strukturer i Kosovo. KLA:s ledare Hachim Thaci hade kontroll över 27 av 30 kommuner vid tiden för UNMIK:s inträde. Härefter tog det sex månader för UNMIK att åstadkomma ett avtal med de ledande kosovoalbanska politikerna om avskaffandet av parallella albanska strukturer i Kosovo. Som en följd bildades bl.a. IAC (Interim Administrative Council) vilken bestod av de tre albanska politiska ledare som tecknat avtal med UNMIK, fyra representanter från den internationella arenan samt en reserverad plats för en serbisk politiker.⁹ Maktindelningen återses även i Kosovos parlament som konstituerar 120 platser, varav 20 platser är reserverade för minoriteter. 10 av dessa tillfaller serber och de övriga 10 övriga minoriteter.¹⁰ De första kommunala valen hölls 2000 och de första centrala valen hölls 2001.¹¹

Kosovo utropade sig självständigt den 17 februari 2008. Under sommaren som följde enades FN och EU om en plan om omstrukturering av fredsinsatsen i Kosovo. Det upplägg som här presenterades följde den plan för Kosovos framtid som året innan utarbetats av FN:s sändebud i regionen, Martti Ahtisaari. Detta innebar att UNMIK närvaro skulle minska och att den legislativa och exekutiva makten skulle överlämnas till Kosovos regering. En EU-ledd styrka, EULEX (the European Union Rule of Law Mission) skulle inträda i Kosovo i full skala. EULEX skulle bidra med säkerhet genom bl.a. polisiära funktioner, stöd till regering samt ha mandat att åta sig exekutiv makt då det var nödvändigt. Denna ”omkonfiguration”, som övergången kom att heta, skulle ske inom loppet av 120 dagar.¹² I enlighet med Ahtisaari-planen hade Kosovos parlament den 15 juni, en 120-dagarsperiod efter självständigheten, antagit en grundlag och Kosovos regering antog 41 nya lagar.¹³ Denna övergång har dock inte skett genom ett beslut i säkerhetsrådet, då Ryssland troligen skulle använda sig av sin vetorätt för att stoppa omkonfigurationen av fredsinsatsen. Ryssland har även deklarerat till generalsekreterare Ban Ki-moon att denna omkonfiguration kräver ett säkerhetsrådsbeslut.¹⁴

⁸ Narten, Jens, 2006. ”Building Local Institutions and Parliamentarism in Post-War Kosovo: A Review of Joint Efforts by the UN and OSCE from 1999-2006”, *Helsinki Monitor: Security and Human Rights*, vol. 17, no. 2, s. 149.

⁹ Ibid, s. 147.

¹⁰ Hehir, Aidan, 2006. ”Autonomous Province Building: Identification Theory and the Failure of UNMIK”, *International Peacekeeping*, vol. 13, no. 2, s. 202.

¹¹ Narten, Jens, 2006. ”Building Local Institutions and Parliamentarism in Post-War Kosovo: A Review of Joint Efforts by the UN and OSCE from 1999-2006”, *Helsinki Monitor: Security and Human Rights*, vol. 17, no. 2, s. 148, 150.

¹² ICG, 2008. ”Kosovo’s fragile transition”, s. 1-2.

¹³ Ibid. s.1,3.

¹⁴ Ibid. s. 11

3 Etniska motsättningar

Det finns idag uppskattningsvis ungefär 2 miljoner invånare i Kosovo. Ca 88 % av befolkningen utgörs av albaner och omkring 7 % av serber.¹⁵ Serberna är i majoritet i endast fyra av trettio kommuner. Tre av dessa är belägna i norra Kosovo kring floden Ibar¹⁶, vilken också rinner genom den etniskt segregerade staden Mitrovica. Dock lever en majoritet av serberna i samhällen söder om dessa tre kommuner. Floden Ibar och staden Mistrovica utgör de mest konkreta demarkationerna för de etniska skiljelinjerna mellan albaner och serber.¹⁷

3.1 Etniskt våld

Perioden efter UNMIK:s och KFOR:s inträde i Kosovo präglades av etniskt våld utfört av albanerna mot den serbiska minoriteten. Våldet utfördes huvudsakligen av extrema anhängare från KLA.¹⁸ Vid inledande fasen av fredsstyrkan närvaro misslyckades FN och speciellt NATO att tillhandahålla säkerhet till minoritetsgrupper. Det etniska våldet ledde till att 100 000 serber flydde provinsen under sommaren 1999.¹⁹ Våldet riktades även mot kulturella symboler såsom serbisk-ortodoxa kyrkor vilka brändes ner. Det juridiska systemet lyckades inte fälla de skyldiga bakom dåden.²⁰

Efter den inledande fasen i fredsinsatsen skedde en stor minskning av det etniska våldet. Att en stor del av den serbiska minoriteten tvingades fly var en anledning som har bidragit till att det etniska våldet minskade.²¹ Det etniska våldet steg åter under 2003 till följd av ökad albansk extremism. Det rapporterades om attacker mot serber med dödlig utgång. Detta ledde till utbrett missnöje varvid både Belgrad och kosovoserberna krävde att KFOR skulle förbättra säkerheten i området. Missnöjet ledde även till konkreta motattacker från

¹⁵ Stilhoff Sörensen, Jens, 2008. *Världspolitikens Dagfrågor: Kosovo – vägen till oavhängighet*. Stockholm: utrikespolitiska institutet.

¹⁶ ICG, 2003. "Kosovo's ethnic dilemma: the need for civic contract", s. 3.

¹⁷ Franks Jason - Richmond Oliver P. 2008. "Coopting Liberal Peace-building: Untying the Gordian Knot in Kosovo", *Cooperation and Conflict*, vol. 43, no. 1, s. 88.

¹⁸ Paris, Roland, 2005. *At War's End*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 215.

¹⁹ Hehir, Aidan, 2006. "Autonomous Province Building: Identification Theory and the Failure of UNMIK", *International Peacekeeping*, vol. 13, no. 2, s. 202; Denna siffra fortsatte att stiga efter sommarens slut till uppskattningsvis 200 000: ICG, 2003. "Kosovo's ethnic dilemma: the need for civic contract", s. 8.

²⁰ ICG, 2003. "Kosovo's ethnic dilemma: the need for civic contract", s. 8.

²¹ Ibid.

serbiskt håll.²² Det etniska våldet kulminerade i mars 2004 i albanska upplopp där 19 människor dödades, 900 skadades, 700 hem tillhörande serber och andra minoritetsgrupper och 30 serbiska kyrkor förstördes under två dagar.²³ UNMIK:s polis noterade 33 större upplopp och uppskattningsvis 51 000 människor deltog.²⁴ Slutsatserna huruvida dessa upplopp var spontana eller organiserade går isär. Internationella tjänstemän ansåg direkt efter att de skulle ha varit organiserade. ICG (International Crisis Group) hävdar att upploppen var mer spontana.²⁵ ICG menar att spontana upplopp i denna skala är långt värre att tänka sig då detta tydligare visar på mer extrema etniska motsättningar.²⁶ HRW (Human Rights Watch) har anklagat KFOR och UNMIK för dess misslyckande att upprätthålla minoritetsskyddet under upploppen.²⁷ Antalet återvändande serber, som sedan tidigare varit låg till antalet, minskade kraftigt efter upploppen i mars 2004.²⁸

3.1.1 UNMIK:s legitimitet

Serbernas missnöje med fredsinsatsen visas vid en opinionsundersökning genomförd redan i mars 2003. Denna visar att 92 % av serberna var missnöjda eller väldigt missnöjda med UNMIK, 95 % med SRSG, 99 % med parlamentet och regeringen samt 85 % med den politiska trenden i Kosovo.²⁹ Detta visar på att UNMIK förlorade sin legitimitet på ett tidigt stadium bland kosovoserberna. Serberna har alltså inte haft någon tilltro till de politiska strukturerna som byggts upp i Kosovo under fredsinsatsens närvaro.

3.2 Kosovos status

Efter UNMIK:s intåg har frågan om Kosovos slutgiltiga status varit en av de största frågorna som splittrat parterna. Albanerna ser självständighet som icke förhandlingsbart, detta till följd av övergreppen utförda mot dem av serberna 1998 - 1999 samt den diskriminering av dem som ägde rum under serbiskt styre. Autonomt styre skulle av albanerna inte ses som någon garanti för deras minoritetsskydd. Detta då albanerna hade statusen av autonomt styre innan övergreppen ägde rum, vilket inte gav dem skydd.³⁰ Däremot menar serberna att

²² ICG, 2004. "Collapse in Kosovo", s. 11.

²³ Ibid, s. i.

²⁴ Ibid, s. 15.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid, s. 18.

²⁷ Hehir, Aidan, 2006. "Autonomous Province Building: Identification Theory and the Failure of UNMIK", *International Peacekeeping*, vol. 13, no. 2, s. 204.

²⁸ Ibid, s. 203.

²⁹ ICG, 2003. "Kosovo's ethnic dilemma: the need for civic contract", s. 8

³⁰ Ibid, s. 2.

skyddet för deras säkerhet endast kan garanteras om auktoriteten återgår till Serbien. De albanska upplösetna utförda mot serberna efter UNMIK:s intåg stärkte de senares position om att säkerheten garanteras endast med skydd av staten Serbien.³¹ Serberna har starka förbudelser till Belgrad som de är ovilliga att ge upp, t.ex. politiska och ekonomiska sådana.³² Dessa kommer belysas nedan.

Då det i resolution 1244 inte är fastslaget om hur den exakta slutgiltiga statusen skall se ut är det intressant att se vilka följder självständigheten kan få. Det kan anses kontroversiellt för internationella förmyndarskapets legitimitet att självständighet utropades. Detta eftersom UNMIK:s roll därför underlättat en territoriell utbrytning från Serbiens suveränitet. Å andra sidan finns det en inneboende logik i internationellt förmyndarskap att förbereda för självbestämmande³³, dock ej specificerat att det skulle handla om full självständighet.

Det finns en distinktion i hur internationellt fredsbyggande skall förhålla sig till framtida status; mellan pluralism och solidarism. Den förstnämnda menar att fredsbyggandet skall ske i samtycke med den suveräna staten i fråga, att det skall vara temporärt och som en hjälpsande hand snarare än ett förmyndarskap. Samt skall ansvaret gå tillbaka till statens auktoritet så fort som möjligt. Internationella insatsen kan bereda väg för autonomi, dock inte i den meningen att det skall röra sig om självständighet.³⁴ Detta skiljer sig från solidarismen som menar att självbestämmandet, grundat bl.a. på etnicitet och historisk rätt, får starkare ställning då illdåd varit utförda mot en nationell minoritet.³⁵

Serbernas och albanernas uppfattning om slutgiltiga statusen för Kosovo exkluderar varandra ömsesidigt. Partition i någon mån anses vara den sämsta av alla lösningar och Kosovo kan inte, oavsett status, fungera utan att minoriteten inkluderas.³⁶ För att nuvarande självständighet skall kunna anses legitim blir minoritetsskyddet inte förhandlingsbart.³⁷ Tänkbart är att EULEX med sina polisiära funktioner kan fungera som garant för säkerheten generellt och minoritetsskyddet specifikt. Dock kvarstår problemet med att denna mission inte har blivit accepterat av säkerhetsrådet, varför dess legitimitet kan ifrågasättas.

3.2.1 UNMIK och ”standards before status”

I resolution 1244 står det, som tidigare nämnts, inte explicit om hur den slutgiltiga statusen skall se ut för Kosovo. Det framgår att UNMIK skall bygga upp

³¹ Ibid.

³² Ibid, s. 5; ICG, 2008. ”Kosovo’s fragile transition”, s. 3.

³³ Knudsen, Tonny Brems, 2007 ”From UNMIK to self-determination? The puzzle of Kosovo’s future status”, s. 156-167 i Knudsen, Tonny Brems – Lausten, Carsten Bagge (red.) *Kosovo between War and Peace: Nationalism, Peacebuilding and International Trusteeship*. New York: Routledge, s. 158.

³⁴ Ibid, 159.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid, s. 162.

³⁷ Ibid, s. 164.

institutioner dugliga för framtida autonomi, i väntan på att slutgiltig status skall avgöras.³⁸ Utan mandat för UNMIK att påverka Kosovos status skapades en strategi för ”standards before status”.³⁹ Under SRSG Steiner år 2002 fastslogs strategin och kom att omfatta; fungerande demokratiska institutioner, rättsystemet, rörelsefrihet, rätten till säker hemvändning för flyktingar samt skydd av befolkningsgrupper, marknadsekonomi, äganderätt, dialog mellan Pristina och Belgrad och KPC (Kosovo Protection Corps; en slags skyddskår).⁴⁰ Dessa punkter tilldelades PISG att implementera innan statusförhandlingar skulle påbörjas.⁴¹

Upploppen under mars 2004 fick som följd att de etniska spännigarna tedde sig oöverstigliga och innebar en stor förlust för fredsprocessen. En dialog som tidigare upprättats mellan Pristina och Belgrad avbröts som följd.⁴² Dessutom var statusförhandlingar tilltänkta att påbörjas sommaren 2005. Redan i februari 2005 konkluderade Kofi Annan att ingen av ovanstående punkter hade slutförts.⁴³

Efter upploppen mars 2004 tillsatte Annan ambassadör Kai Eide att genomföra en omfattande granskning av UNMIK. Eide kritiserade hårt UNMIK:s misslyckade arbete och beskrev den som ohållbar i dess nuvarande form och som att vara utan riktning och utan samordning. Detta ledde till en omstrukturering av UNMIK och av dess strategi. Bl.a. bestod den av att decentralisering och säkerhetsfrågor blev nya prioriterade områden.⁴⁴

3.3 Kosovoserbernas partition

Till följd av serbernas misstro mot UNMIK och deras starka band till Belgrad har parallella institutioner bildats i norra Kosovo kring floden Ibar. Dessa parallella institutioner omfattar utbildning, hälsovård och polisväsende och är starkt budgeterade från Serbien. FN meddelade i november 2002 den officiella stängningen av parallella institutioner i norra Mitrovica. Dock finns fortfarande liknande institutioner kvar runt om i Kosovo. Institutionerna förser serbiska minoriteten med service, samtidigt som de hindrar PISG:s institutionalisering av Kosovos alla delar. Då UNMIK och PISG inte har kapaciteten att fylla det tomrum som uppstår vid stängningen av de parallella institutionerna finns inget

³⁸ S/RES/1244 (1999), art 11(a).

³⁹ Hehir, Aidan, 2006. ”Autonomous Province Building: Identification Theory and the Failure of UNMIK”, *International Peacekeeping*, vol. 13, no. 2, s. 204.

⁴⁰ Hämtat från: < <http://www.unmikonline.org/press/2003/pressr/pr1078.pdf>> senast besökt 070109.

⁴¹ Narten, Jens, 2006. ”Building Local Institutions and Parliamentarism in Post-War Kosovo: A Review of Joint Efforts by the UN and OSCE from 1999-2006”, *Helsinki Monitor: Security and Human Rights*, vol. 17, no. 2, s. 153.

⁴² Ibid.

⁴³ Hehir, Aidan, 2006. ”Autonomous Province Building: Identification Theory and the Failure of UNMIK”, *International Peacekeeping*, vol. 13, no. 2, s. 204.

⁴⁴ Narten, Jens, 2006. ”Building Local Institutions and Parliamentarism in Post-War Kosovo: A Review of Joint Efforts by the UN and OSCE from 1999-2006”, *Helsinki Monitor: Security and Human Rights*, vol. 17, no. 2, s. 153 – 154.

alternativ för den serbiska befolkningen. Inte heller finns det något behov från serbernas sida att ta del av PISG:s institutioner då de parallella institutionerna de facto finns kvar.⁴⁵

Sedan Kosovos självständighet den 17 februari 2008 har serberna med stöd av Belgrad utökat sina parallella institutioner och tagit kontroll över lokala kommuner, polisväsende, tullar och juridiska systemet. Detta har gjort det omöjligt för UNMIK att lämna över kontrollen av institutionerna i dessa områden till PISG. Trots att UNMIK officiellt stängde parallella institutioner i norra Mitrovica 2002 har dessa nu återuppbyggts och kommit att bli de mest framgångsrika nya parallella institutionerna. Även i de fyra kommuner där serber är i majoritet har de parallella institutionerna varit framgångsrika. I maj 2008 höll för första gången sedan 1996 Serbien kommunala val i 23 av de 30 kommuner som finns i Kosovo. UNMIK kallade valen illegala och i strid med resolution 1244. Trots detta gjordes inga ansträngningar att förhindra dess genomförande.⁴⁶

Sedan beslutet togs att minska UNMIK:s närvaro och till viss del ersätta den med EULEX har serberna i norr blivit ännu mer fientligt inställda till de externa krafterna i området. De har vägrat att samarbeta med EULEX eftersom de menar att de står på kosovoalbanernas sida i fråga om självständigheten. Här finns risken för att partitionen kan göras ännu mer markant p.g.a. den internationella närvaron, ifall EU skulle få hand om institutionerna i de huvudsakligen albanska delarna av landet, medan FN förblir den största internationella närvaron i de huvudsakligen serbiska delarna av Kosovo. Delvis av rädsla för att detta skall bli fallet har insatsens arbete fördröjts.⁴⁷ Skall EULEX fungera som en garant för minoritetsskydd är det viktigt att minoriteterna ser EULEX som en legitim tillhandhållare av säkerhet.

Serberna har vid flera tillfällen bojkottat kommunala och centrala val. Redan vid de första kommunala valen 2000 fanns det misstro bland den serbiska minoriteten mot de politiska strukturerna och en nästan total bojkott av valen genomfördes.⁴⁸ Efter UNMIK-ledda projekt med syftet att få ökat valdeltagande bland minoriteterna och med förhandlingar mellan UNMIK och Serbiens nya regering, deltog serberna i det centrala valet 2001. De erhöll här utöver sina 10 garanterade platser i parlamentet ytterligare 12 och utgjorde därmed 18 % av parlamentet. Efter upploppen 2004 kom dock serberna återigen att bojkotta de centrala valen som ägde rum samma år.⁴⁹ 99 % av serberna bojkottade valen vilket visar på en i princip helt gemensam mentalitet.⁵⁰

⁴⁵ ICG, 2003. "Kosovo's ethnic dilemma: the need for civic contract", s. 5.

⁴⁶ ICG, 2008. "Kosovo's fragile transition", s. 3.

⁴⁷ Ibid, s. 1, 7.

⁴⁸ Narten, Jens, 2006. "Building Local Institutions and Parliamentarism in Post-War Kosovo: A Review of Joint Efforts by the UN and OSCE from 1999-2006", *Helsinki Monitor: Security and Human Rights*, vol. 17, no. 2, s. 148.

⁴⁹ Narten, Jens, 2006. "Building Local Institutions and Parliamentarism in Post-War Kosovo: A Review of Joint Efforts by the UN and OSCE from 1999-2006", *Helsinki Monitor: Security and Human Rights*, vol. 17, no. 2, s. 154.

⁵⁰ Hehir, Aidan, 2006. "Autonomous Province Building: Identification Theory and the Failure of UNMIK", *International Peacekeeping*, vol. 13, no. 2, s. 207.

3.4 Kosovoalbanerna och UNMIK

UNMIK har länge haft problem med att inge förtroende hos den lokala befolkningen i Kosovo. Sedan början av mars 2003 har andelen av Kosovos befolkning som varit nöjda med UNMIK:s arbete konstant varit under 50 % och ofta nere på ungefär 30 %. I november 2008 noterade UNMIK sitt lägsta förtroende hittills med endast 20 %.⁵¹ Av dessa siffror är alltså en stor majoritet kosovoalbaner så även bland denna befolkningsgrupp har UNMIK fått svårt att skaffa sig förtroende.

Detta kan bland annat relateras till att kosovoalbanerna uppfattat det som att UNMIK gett efter för Belgrad och därmed inte tjänat befolkningen i Kosovo, och att de uppfattat att överföringen av makt från UNMIK till Kosovos nationella organ har gått för långsamt.⁵² 2001 enades den dåvarande Förbundsrepubliken Jugoslavien (idag Serbien) och Makedonien om en överlämning av territorium från den förstnämnda till den senare. Detta var land som låg inom Kosovos territorium. De båda staterna hävdade deras rätt till detta eftersom överenskommelsen skett mellan två suveräna stater och UNMIK kom att respektera detta avtal, vilket ledde till missnöje bland den kosovoalbanska befolkningen. I sådana här situationer har UNMIK det svårt att hålla sig neutrala mot suveräna stater och samtidigt få kosovoalbanernas förtroende.⁵³

Vid tillfällena har PISG visat sitt missnöje med långsam maktöverföring från UNMIK till PISG genom att gå emot UNMIK:s beslut. Detta gjordes exempelvis genom att parlamentet 2003 godkände skapandet av en arbetsgrupp som skulle arbeta fram förslag till tillägg till det ”Constitutional Framework” som reglerade maktfördelningen och de principer Kosovos olika styrande organ skulle arbeta efter. UNMIK menade dock att detta inte låg inom parlamentets kompetensområden.⁵⁴

Här tydliggörs en maktkamp mellan de lokala och internationella organen som är skadlig för fredsbyggandet. I denna maktkamp blir uppfattningen bland kosovoalbanerna att UNMIK förhindrar försöken att bygga upp ett självstyre i Kosovo och förlorar på så sätt legitimitet. I maktkampen strävar de lokala institutionerna efter större självbestämmanderätt medan den internationella makten strävar efter att öka dessa institutioners kapacitet att åtnjuta större bestämmanderätt.⁵⁵ Därför har de regionala och internationella aktörerna olika intressen som kan hamna i konflikt med varandra. PISG kan också se UNMIK som illegitim eftersom PISG är ansvariga inför UNMIK medan det samma inte

⁵¹ Hämtat från: < http://www.ks.undp.org/repository/docs/Fast_Facts_23_EnglishFINAL.pdf > ”Early warning Report 23 december 2008”, senast besökt 070109.

⁵² Knoll, Bernhard, 2006. ”Legitimacy Through Defiance: The UN and local institutions in Kosovo”, *Helsinki Monitor: Security and Human Rights*, vol. 17, no. 4. s. 317-318, 321-322.

⁵³ Ibid, s. 318.

⁵⁴ Ibid, s. 321.

⁵⁵ Ibid, s. 322.

gäller i motsatt riktning, trots att PISG är valda och är de institutioner som bäst representerar regionens befolkning.⁵⁶

Ekonomi i Kosovo har också varit en bidragande orsak till det låga förtroendet för UNMIK. Landet var 2005 fortfarande till stora delar beroende av utlandet för ekonomiskt stöd, då 15 % av landets BNP utgjordes av pengar som skickades till Kosovo ifrån emigranter i andra länder och 23 % av BNP utgjordes av utlandsbidrag. Arbetslösheten var 2004 ungefär 44 %. Utöver detta är halva befolkningen under 27 år vilket leder till att många unga människor årligen träder in på en arbetsmarknad med dåliga utsikter för jobb.⁵⁷ UNMIKs legitimitet fick en motgång under privatiseringarna som skulle påbörjas 2003. Planen för privatiseringarna hade tagit tre år att arbeta fram och skulle föra in företag på marknaden och göra Kosovo attraktivt för investeringar. Serbien hävdade dock att privatiseringen av företagen utgjorde stöld av serbisk egendom och i oktober 2003 avbröt UNMIK privatiseringarna. Kosovoalbanerna såg detta som en eftergift till Serbien och relationerna mellan UNMIK och PISG blev mer spända samtidigt som UNMIK:s anseende sjönk i befolkningens ögon.⁵⁸

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Franks Jason - Richmond Oliver P. 2008. "Coopting Liberal Peace-building: Untying the Gordian Knot in Kosovo", *Cooperation and Conflict*, vol. 43, no. 1, s. 88

⁵⁸ ICG, 2004. "Collapse in Kosovo", s. 6.

4 Teoribildningar om etnicitet

En rad teoribildningar om hur etnicitet och konflikt relaterar till varandra har presenterats i den vetenskapliga litteraturen. Vi kommer här att främst diskutera två olika teorier. Först kommer vi att behandla hur Bar-Tal och Rouhana beskriver ”intractable ethnonational conflicts”. Denna ger oss en beskrivning om ett antal faktorer som gör sig gällande i denna typ av konflikter. Vi kommer att undersöka hur dessa kan appliceras på vårt fall av motsättningarna mellan albaner och serber. Sedan behandlar vi Lijpharts teorier om power-sharing i multietniskt uppdelade samhällen. Han förespråkar en modell för hur maktindelningen bör se ut i dessa splittrade samhällen. Här kommer vi att genomföra en kritisk granskning av hur power-sharing har fungerat formellt såväl som praktiskt.

4.1 Intractable ethnonational conflicts

Det Bar-Tal och Rouhana benämner ”intractable ethnonational conflicts” är konflikter vari det går att finna motsättningar mellan etniskt uppdelade grupper. De är ofta väldigt svårlösta och pågår under en längre tid.⁵⁹ Författarna listar upp ett antal karaktärsdrag som går att finna i denna typ av konflikt och flera av dessa gör sig gällande i Kosovo.

Ett av karaktärsdragen som gör sig tydligt gällande är att parternas mål är oförenliga och att det därför leder till ett nollsummespel.⁶⁰ I fallet Kosovo tar detta uttryck i statusfrågan där kosovoalbanerna anser att deras säkerhet endast kan garanteras genom självständighet, medan kosovoserberna menar att deras säkerhet endast kan garanteras om Kosovo är en provins av Serbien.

Ett annat karaktärsdrag som författarna lyfter fram är våldsanvändning. Inom teorin tar sig detta uttryck som militära och civila förluster, förstörelse av egendom och fördrivning av befolkningen.⁶¹ Etniskt våld har som tidigare nämnts förekommit, dels genom serbernas våldsaktioner 1998 – 1999. Under perioden mars - juni 1999 dödades ungefär 10 500 kosovoalbaner och totalt tvingades ca 90 % av den kosovoalbanska befolkningen fly sina hem.⁶² Detta följdes av

⁵⁹ Bar-Tal, Daniel - Rouhana. Nadim N, 1998. "Psychological Dynamics of Intractable Ethnonational Conflicts: The Israeli-Palestinian Case", *American Psychologist*, vol. 53, no. 7, s. 761.

⁶⁰ Ibid, s. 762.

⁶¹ Ibid.

⁶² Vetlesen, Arne Johan, 2007. "The logic of genocide and the prospects of reconciliation", s. 37-56 i Knudsen, Tonny Brems – Lausten, Carsten Bagge (red.), *Kosovo between War and Peace: Nationalism, Peacebuilding and International Trusteeship*. New York: Routledge, s. 43.

kosovoalbanska hämndaktioner mot serberna efter NATO:s bombningar, så som upploppen i mars 2004. Dock så har det sedan Kosovos självständighet inte förekommit några större våldsaktioner.⁶³

Ett tredje karaktärsdrag är utdragenhet, d.v.s. varaktighet under minst en generation och blir därför djuprotad i befolkningens kollektiva minne.⁶⁴ De etniska motsättningarna sträcker sig långt tillbaka i historien. Redan under 1800- och 1900-talet förstärktes spänningarna och en trend sågs i att serberna emigrerade från Kosovo medan albanerna immigrerade till Kosovo.⁶⁵

De två sista karaktärsdragen rör totalitet och centralitet. Den förstnämnda handlar dels om att konflikten berör grundläggande behov såsom identitet och säkerhet samt hur långtgående konflikten återspeglas inom samhällets alla plan. Centraliteten handlar om att konflikten fått en konstant central ställning i samhället vari befolkningen upplever en närhet till den.⁶⁶ Dessa gör sig gällande till viss grad i konflikten mellan serber och albaner då båda grupperna relaterar sin säkerhet till att den egna etniciteten skall vara i majoritet i gällande stat. Frågan om Kosovos status är därför av väldigt stor vikt för båda etniska grupperna.

4.1.1 Societal beliefs

Det som av Bar-Tal och Rouhana benämns som "societal beliefs" är en slags samling gemensamma trosföreställningar inom befolkningsgrupperna. Dessa skapas för att lyfta fram den egna gruppen och samtidigt demonisera rivaliserande grupp. En av de trosföreställningar som lyfts fram är att den egna befolkningsgruppen benämner sig själv som offer.⁶⁷ Detta kan ses i att albanerna anser sig vara offer sedan kriget 1998 – 1999. Denna bild har inom den egna gruppen hållits vid liv. En vecka efter de kosovoalbanska upploppen i mars 2004 firade albanerna ett femårsjubileum av NATO-bombningarna. Albanska tidningar fylldes med bilder av albanska män, kvinnor och framför allt barn som dödats av serbiska styrkor under kriget. Detta i ett försök att hålla fast vid sin offerstatus då man en vecka tidigare hade genomfört egna illdåd.⁶⁸ Tänkbart är att publikationerna även kunde bidra till att legitimera de egna upploppen. Även serberna ser sig själva traditionellt som offer och 1986 kom en rapport, signerad av 200 intellektuella från Belgrad, som menade att serberna var tvungna att stå

⁶³ ICG, 2008. "Kosovo's fragile transition", s. 1.

⁶⁴ Bar-Tal, Daniel - Rouhana. Nadim N, 1998. "Psychological Dynamics of Intractable Ethnonational Conflicts: The Israeli-Palestinian Case", *American Psychologist*, vol. 53, no. 7, s. 762.

⁶⁵ Vetlesen, Arne Johan, 2007. "The logic of genocide and the prospects of reconciliation", s. 37-56 i Knudsen, Tonny Brems – Lausten, Carsten Bagge (red.), *Kosovo between War and Peace: Nationalism, Peacebuilding and International Trusteeship*. New York: Routledge, s. 38.

⁶⁶ Bar-Tal, Daniel - Rouhana. Nadim N, 1998. "Psychological Dynamics of Intractable Ethnonational Conflicts: The Israeli-Palestinian Case", *American Psychologist*, vol. 53, no. 7, s. 762.

⁶⁷ Ibid, s. 765-766.

⁶⁸ ICG, 2004. "Collapse in Kosovo", s. 27.

emot en etnisk utrensning av serber som de menade hade pågått i tre århundraden i Kosovo.⁶⁹

En annan trosuppfattning hos den egna gruppen är att denna inte anser sig kunna göra någon felaktighet.⁷⁰ Publikationerna av bilderna i albanska tiningar projicerade en bild av felaktighet hos motståndaren vilket kan ge legitimitet åt den egna gruppen. På den serbiska sidan finns liknande uppfattning, bl.a. kom en undersökning 2001 som visade att den serbiska befolkningen såg de serbiska krigsförbrytarna Radovan Karadžić och Ratko Mladić som de två största försvararna av den serbiska nationen.⁷¹

Vidare ingår det i societal beliefs att den egna gruppens mål är rättfärdigade.⁷² Båda grupperna har historiska myter som talar om deras rätt till Kosovo. Kosovo betyder bland annat mycket för den serbiska gruppen p.g.a. en berättelse om ett slag som ägde rum i Kosovo. I berättelsen lät gud den serbiska överbefälhavaren prins Lazar välja mellan himmelriket och riket på jorden. Han valde himmelriket och därför blev, enligt myten, det serbiska folket det valda folket. Idag ses detta som födelsen av den serbiska nationaliteten och Kosovo blir därmed dess födelseplats.⁷³ Albanerna hävdar att de härstammar från illyrerna som återfinns i romerska och grekiska källor och att de därmed är den befolkningsgrupp vars historia i området sträcker sig längst tillbaka i tiden.⁷⁴

En sista viktig trosuppfattning är idén att motståndaren inte har någon legitimitet i vilken avhumanisering av motståndaren ingår.⁷⁵ Bl.a. förekommer det på båda sidor porträtteringar av motståndaren som barnamördare. Dessa bilder av motståndarna spädades på av våldsaktionerna som ledde fram till upploppen i mars 2004.⁷⁶

4.2 Power-sharing

Arendt Lijphart menar att de bästa politiska strukturerna i samhällen med djupa etniska skiljelinjer är ett system som tillämpar s.k. "power-sharing". Detta system syftar till att inkludera etniska minoriteter eller andra sociala grupper i det

⁶⁹ Kühle, Lene – Laustsen, Carsten Bagge, 2007. "The Kosovo myth", s. 19-36 i Knudsen, Tonny Brems – Lausten, Carsten Bagge (red.) *Kosovo between War and Peace: Nationalism, Peacebuilding and International Trusteeship.*, New York: Routledge, s. 27, 31.

⁷⁰ Bar-Tal, Daniel - Rouhana. Nadim N, 1998. "Psychological Dynamics of Intractable Ethnonational Conflicts: The Israeli-Palestinian Case", *American Psychologist*, vol. 53, no. 7, s. 765.

⁷¹ Kühle, Lene – Laustsen, Carsten Bagge, 2007. "The Kosovo myth", s. 19-36 i Knudsen, Tonny Brems – Lausten, Carsten Bagge (red.) *Kosovo between War and Peace: Nationalism, Peacebuilding and International Trusteeship.*, New York: Routledge, s. 32.

⁷² Bar-Tal, Daniel - Rouhana. Nadim N, 1998. "Psychological Dynamics of Intractable Ethnonational Conflicts: The Israeli-Palestinian Case", *American Psychologist*, vol. 53, no. 7, s. 765.

⁷³ Ibid, s. 20, 23.

⁷⁴ Ibid, s. 30.

⁷⁵ Bar-Tal, Daniel - Rouhana. Nadim N, 1998. "Psychological Dynamics of Intractable Ethnonational Conflicts: The Israeli-Palestinian Case", *American Psychologist*, vol. 53, no. 7, s. 765.

⁷⁶ ICG, 2004. "Collapse in Kosovo", s. 11, 16.

politiska beslutsfattandet, genom deras delaktighet och representation. Denna typ av styrelseform kan även kallas "consociational democracy".⁷⁷ Icke-demokratiska länder tenderar att ha betydligt större etniska motsättningar än demokratiska länder. Dessa motsättningar kommer att bidra till en försvårad process av demokratisering för länderna i fråga. Lijphart menar att det i etniskt uppdelade länder finns ett behov av en demokrati som innehar power-sharing och gruppautonomi. Med gruppautonomi menar han att grupper internt skall kunna hantera frågor, framför allt sådana som berör utbildning och kultur.⁷⁸ Lijphart har bland annat identifierat fyra karaktäristiska drag för denna typ av politik. Dessa är; en stor koalition där samtliga större grupper finns representerade politiskt, ett parlament som innehar proportionerlig representation och även proportionerlig fördelning av platser utanför parlamentet (exempelvis tjänstemän, polis och militär) de etniska grupperna emellan, decentralisering och autonomi samt vetorätt för minoriteter i de viktigaste frågorna som berör deras rättigheter och autonomi.⁷⁹

I Kosovo beslutade OSCE, som hade hand om institutions- och demokratibyggnad, att använda sig av proportionerlig representation i valet. Detta för att det rent demografiskt fanns en stor albansk majoritet och för att få en försäkring om att minoritetsgrupper inte exkluderades.⁸⁰ Alternativet till proportionerlig representation är en utformning som genomför majoritetsval. I fallet Kosovo skulle detta innebära att den serbiska minoriteten ständigt hamnar i opposition och därmed ställs utanför det politiska beslutsfattandet.⁸¹ Efter instiftandet av PISG 2001 infördes, som tidigare nämnts, även reserverade platser i parlamentet för de olika etniska grupperna. Detta kunde genomföras p.g.a. den stora albanska majoriteten; trots att serberna och andra minoritetsgrupper blev överrepresenterade hotades inte den albanska majoritetsställningen⁸² och kom därför fortfarande att hamna inom ramen för proportionell representation.

Väljarkåren registrerades inte efter etnicitet och för att därför kunna reservera platser för olika etniska grupper blev det tvunget att partierna skulle registreras etniskt. Detta skedde genom att minoriteterna fick deklarerat att deras partier representerade en etnisk grupp.⁸³ Alla fyra ovannämnda punkter som krävs för en "consociational democracy" infriades inte. Trots detta har en typ av power-sharing upprättats eftersom serberna och andra minoriteter formellt har fått en möjlighet att bli representerade i politiken.⁸⁴ Valutgången 2001 gav det serbiska

⁷⁷ Lijphart, Arendt, 2004. "Constitutional Design for Divided Societies", *Journal of Democracy*, vol. 15, no. 2, s. 96 – 97.

⁷⁸ Ibid, s. 97.

⁷⁹ Ibid, s. 105 - 107; Taylor, Andrew, 2005. "Electoral systems and the promotion of 'consociationalism' in a multi-ethnic society. The Kosovo Assembly elections of November 2001", *Electoral studies*, vol. 24, no. 3, s. 437.

⁸⁰ Taylor, Andrew, 2005. "Electoral systems and the promotion of 'consociationalism' in a multi-ethnic society. The Kosovo Assembly elections of November 2001", *Electoral studies*, vol. 24, no. 3, s. 441.

⁸¹ Lijphart, Arendt, 2004. "Constitutional Design for Divided Societies", *Journal of Democracy*, vol. 15, no. 2, s. 98.

⁸² Taylor, Andrew, 2005. "Electoral systems and the promotion of 'consociationalism' in a multi-ethnic society. The Kosovo Assembly elections of November 2001", *Electoral studies*, vol. 24, no. 3, s. 445 – 446.

⁸³ Ibid, s. 451 – 452.

⁸⁴ Ibid, s. 461 – 462.

partiet Povratak 22 platser i parlamentet (varav 10 reserverade). Detta medan t.ex. PDK (Democratic Party of Kosovo) fick 26 platser, trots att PDK fick mer än dubbelt så många röster som Povratak.⁸⁵ Detta visar tydligt hur serberna överrepresenterades i parlamentet. Serberna kom detta till trots att bojkotta de kommande valen och även de har även vägrat att tillsätta deras tilldelade platser i parlamentet.⁸⁶

4.3 Institutionaliserings av etnicitet

Idén om power-sharing har dock fått kritik. Aidan Hehir menar att UNMIK genom att identifiera de olika etniska grupperna politiskt har förstärkt befolkningens indelning i olika etniska grupper. UNMIK har redan från början av insatsen sett Kosovos befolkning som uppdelad i etniska grupper och därmed utgått från den tanken i formandet av institutioner. Istället för att skapa samexistens och säkerhet bland de etniska grupperna cementerades skiljelinjerna mellan de etniska grupperna. Vidare menar Hehir att gruppidentifikation är något som bygger på en vilja att öka sin säkerhet. Därmed anser han att grupptillhörigheten är en produkt av den miljö man lever i.⁸⁷ Vad Hehir här representerar är en socialkonstruktivistisk syn på etnicitet. Detta perspektiv ser etnicitet som något som människor väljer att ingå, beroende på ekonomiska, politiska och sociala omständigheter.⁸⁸ I kontrast till detta menar Hehir implicit att UNMIK har haft en tämligen primordial syn på etnicitet i fallet Kosovo. Detta perspektiv menar att etnicitet är något som är djupt rotat och oföränderligt.⁸⁹ Hehir indikerar detta genom att påpeka att UNMIK:s har en förenklad syn på etnicitet och att de ser de etniska skiljelinjerna som de största sociala karaktärsdragen i Kosovo.⁹⁰ Vidare menar Hehir att UNMIK borde ha arbetat för att minska den viktiga ställningen etniciteten hade i Kosovo. Istället ökade denna genom kategoriserandet av politiska partier utifrån etnicitet och institutionaliserandet av etnicitet.⁹¹

Dock menar Andrew Taylor att även om det tillämpades politisk kategorisering efter etnicitet, trots att det eventuellt kan fördjupa etniciteten i

⁸⁵ Taylor, Andrew, 2005. "Electoral systems and the promotion of 'consociationalism' in a multi-ethnic society. The Kosovo Assembly elections of November 2001", *Electoral studies*, vol. 24, no. 3, s. 454.

⁸⁶ Franks Jason - Richmond Oliver P. 2008. "Coopting Liberal Peace-building: Untying the Gordian Knot in Kosovo", *Cooperation and Conflict*, vol. 43, no. 1, s. 85.

⁸⁷ Hehir, Aidan, 2006. "Autonomous Province Building: Identification Theory and the Failure of UNMIK", *International Peacekeeping*, vol. 13, no. 2, s. 201, 205 - 207.

⁸⁸ Joireman, Sandra F., 2003. *Nationalism and political identity*. New York: Continuum, s. 54 - 55.

⁸⁹ Ibid, s. 19 - 21.

⁹⁰ Hehir, Aidan, 2006. "Autonomous Province Building: Identification Theory and the Failure of UNMIK", *International Peacekeeping*, vol. 13, no. 2, s. 201.

⁹¹ Ibid, s. 207.

postkonfliktuella samhällen, så var det nödvändigt. Detta för att ge minoriteter möjlighet till politisk delaktighet.⁹²

Taylor poängterar också att det är nödvändigt med åtgärder som går bortom politiken för att komma till rätta med etnisk diskriminering, detta genom att utveckla normer för tolerans i civilsamhället.⁹³ Ett sätt att genomföra detta menar ICG vara att använda sig av ”civic contract”. Detta går enkelt uttryckt ut på att regeringen stödjer minoriteters rättigheter samtidigt som dessa erkänner regeringens auktoritet. Eftersom varken serberna eller albanerna har åtagit sig dessa delar har därför ingen ömsesidig respekt av detta slag upprättats.⁹⁴ Jason Franks och Oliver P. Richmond belyser också UNMIK:s misslyckande att på ett tidigt stadium stoppa det etniska våld som följde NATO-bombningarna. Detta ledde till institutionalisering av laglöshet och kriminalitet. Författarna riktar skarp kritik mot UNMIK:s insats eftersom denna misslyckats med att skapa en miljö för multietnisk samexistens. Istället menar att de etniska spänningarna har fördjupats p.g.a. UNMIK:s närvaro.⁹⁵ Franks och Richmond citerar också en lokal serbisk politiker: ”...we do not believe in power-sharing, we do not believe they (Albanians) have legitimacy”.⁹⁶

⁹² Taylor, Andrew, 2005. ”Electoral systems and the promotion of ‘consociationalism’ in a multi-ethnic society. The Kosovo Assembly elections of November 2001”, *Electoral studies*, vol. 24, no. 3, s. 459.

⁹³ Ibid, s. 461.

⁹⁴ ICG, 2003. “Kosovo’s ethnic dilemma: the need for civic contract”, s. i.

⁹⁵ Franks Jason - Richmond Oliver P. 2008. “Coopting Liberal Peace-building: Untying the Gordian Knot in Kosovo”, *Cooperation and Conflict*, vol. 43, no. 1, s. 87 - 89.

⁹⁶ Ibid, s. 92.

5 Slutsatser

Relationerna mellan kosovoalbaner och serber i Kosovo har under UNMIK:s styre dominerats av starka etniska motsättningar. Parterna står i princip helt fast i sina hållningar angående Kosovos status. Deras helt ömsesidigt divergerande hållningar är starka hinder i processen att uppnå fred där de etniska grupperna respekterar varandra. Med andra ord är det i dagens miljö omöjligt att uppnå ett "civic contract" vilket är en viktig grundsten i ett ömsesidigt respekterande multietniskt samhälle.

Motsättningarna visar prov på många av de karaktärsdrag som återfinns i s.k. "intractable ethnonational conflicts" vilket indikerar en väldigt fastlåst situation. Konflikter av det här slaget har en tendens att fortsätta under lång tid, vilket gör situationen i Kosovo högst oroväckande. Alla karaktärsdragen för "societal beliefs" infrias i någon mån och detta kan tyda på en stark homogen mentalitet inom den egna gruppen. Som tidigare visats så har hela den serbiska minoriteten haft en väldigt likartad uppfattning på flera områden. Exempelvis så visade undersökningen från 2003 att 99 % av serberna var missnöjda eller väldigt missnöjda med Kosovos parlament och regering. Upploppen i mars 2004 demonstrerade både de underliggande etniska motsättningarna som finns och även vilka våldsamma effekter de kan få då dessa inte åtgärdas. De parallella institutionerna som serberna har byggt upp visar på en de facto partition, vilket gör motsättningarna mer befästa.

UNMIK har misslyckats med att komma till rätta med de etniska motsättningarna. För att UNMIK skulle kunna påverka gruppernas syn på den andra gruppen menar vi att det var viktigt för UNMIK att skaffa sig legitimitet bland grupperna. Då de inte lyckades med detta blev de väldigt olämpade att styra provinsen då de som styr måste ha folkets förtroende framförallt då de ska instifta Kosovos institutionella grunder. Kosovos institutioner blir alltså externt uppbyggda, i ett s.k. "top-down-perspektiv", och institutionerna får ingen legitimitet p.g.a. avsaknaden av folklig förankring.

UNMIK hamnade i mycket svår situation då de skulle regera i väntan på att Kosovos statusfråga skulle avgöras. Således kunde de inte ge några besked på den punkten som båda befolkningsgrupperna menade var av största vikt. Den punkten som gör relationen till ett nollsummespel. Att båda grupperna vill utgöra majoriteten i staten de lever i tyder på att båda vill vara i maktposition.

Försöket att få till stånd ett politiskt system där båda grupperna är delaktiga är ett försök att komma runt detta problem. Serberna har som nämnts både bojkottat val och parlamentet. Enbart representation räckte inte för att överbrygga de etniska motsättningarna och enligt många har UNMIK:s försök att skapa etnisk mångfald inom politiken bidragit till raka motsatsen. Här framkommer den

paradoxala situationen där samtidigt som alla etniska grupper skall kunna delta i politiken så finns risken att det leder till cementering av den etniska uppdelningen.

UNMIK misslyckades även på ett tidigt stadium att förhindra våldshandlingar med etniska förtecken. Att många gärningsmän fick gå fria efter de våldshandlingar som ägde rum under den inledande fasen av UNMIK:s insats bidrog troligen till att våldshandlingarna fortsatte och även upprepades några år senare. UNMIK misslyckades på detta sätt att skapa normer av lag och ordning.

I Kosovo tydliggörs vikten av att överbrygga etniska motsättningar för att ett fredsbygge ska bli lyckat. Görs inte detta finns det stor risk att fredsinsatsen inte lyckas.

6 Referenser

- Bar-Tal, Daniel - Rouhana. Nadim N, 1998. "Psychological Dynamics of Intractable Ethnonational Conflicts: The Israeli-Palestinian Case", *American Psychologist*, vol. 53, no. 7.
- Franks Jason - Richmond Oliver P. 2008. "Coopting Liberal Peace-building: Untying the Gordian Knot in Kosovo", *Cooperation and Conflict*, vol. 43, no. 1.
- Hehir, Aidan, 2006. "Autonomous Province Building: Identification Theory and the Failure of UNMIK", *International Peacekeeping*, vol. 13, no. 2.
- ICG, 2003. "Kosovo's ethnic dilemma: the need for civic contract".
- ICG, 2004. "Collapse in Kosovo".
- ICG, 2008. "Kosovo's fragile transition".
- Joireman, Sandra F., 2003. *Nationalism and political identity*. New York: Continuum.
- Knoll, Bernhard, 2006. "Legitimacy Through Defiance: The UN and local institutions in Kosovo", *Helsinki Monitor: Security and Human Rights*, vol. 17, no. 4.
- Knudsen, Tonny Brems, 2007 "From UNMIK to self-determination? The puzzle of Kosovo's future status", s. 156-167 i Knudsen, Tonny Brems – Lausten, Carsten Bagge (red.) *Kosovo between War and Peace: Nationalism, Peacebuilding and International Trusteeship*. New York: Routledge.
- Kühle, Lene – Laustsen, Carsten Bagge, 2007. "The Kosovo myth", s. 19-36 i Knudsen, Tonny Brems – Lausten, Carsten Bagge (red.) *Kosovo between War and Peace: Nationalism, Peacebuilding and International Trusteeship*, New York: Routledge.
- Lijphart, Arendt, 2004. "Constitutional Design for Divided Societies", *Journal of Democracy*, vol. 15, no. 2.
- Narten, Jens, 2006. "Building Local Institutions and Parliamentarism in Post-War Kosovo: A Review of Joint Efforts by the UN and OSCE from 1999-2006", *Helsinki Monitor: Security and Human Rights*, vol. 17, no. 2.
- Paris, Roland, 2005. *At War's End. Building Peace After Civil Conflict* Cambridge: Cambridge University Press.
- Security Council Resolution 1244, Adopted by the Security Council at its 4011th meeting on 10 June 1999.
- Stilhoff Sörensen, Jens, 2008. *Världspolitikens Dagfrågor: Kosovo – vägen till oavhängighet*. Stockholm: utrikespolitiska institutet.
- Taylor, Andrew, 2005. "Electoral systems and the promotion of 'consociationalism' in a multi-ethnic society. The Kosovo Assembly elections of November 2001", *Electoral studies*, vol. 24, no. 3.
- UNDP: "Early warning Report 23 december 2008", http://www.ks.undp.org/repository/docs/Fast_Facts_23_EnglishFINAL.pdf, senast besökt 08-01-2009.
- UNMIK: 2003. "Standards for Kosovo". <http://www.unmikonline.org/press/2003/pressr/pr1078.pdf>, senast besökt: 08-01-2009

Vetlesen, Arne Johan, 2007. "The logic of genocide and the prospects of reconciliation", s. 37-56 i Knudsen, Tonny Brems – Lausten, Carsten Bagge (red.), *Kosovo between War and Peace: Nationalism, Peacebuilding and International Trusteeship*. New York: Routledge.